

tudi njeno sodelovanje pri pomembnem ciljnem raziskovalnem (stanovanjskem) projektu z naslovom Revitalizacija zgradb ter mesta skozi dimenzije najemnih in vrednostnih primanjkljajev (Ekonomska fakulteta, 1988) ter članek v reviji IB (št 5/6, 1997), kjer govori o "Mobilnosti prebivalcev Slovenije med leti 1974 in 1994 - analiza urbanega razvoja v Sloveniji s perspektive rezidencialnih mobilnostnih tokov".

Tema je izrazito aktualna, saj posega na področje najbolj eksistencialnih življenjskih dobrin vsakega posameznika. Sredi množice različnih dejavnikov se vpogled v dejansko stanje prostora izgublja in zamegljuje, kar dodatno otežuje ustrezen opis razmer. Pristop do tematike je zato večplasten, vendar obenem tudi nekoliko preveč pretenziozen, saj na nekaterih mestih umanjka nujno potrebna širina, ki bi bila potrebna za ustrezno predstavitev problematike (predvsem pri opisu praktičnih primerov, ki jih je v knjigi sicer veliko, a so predstavljeni zgolj ilustrativno in jim zato manjka globine (oziroma, še podrobnejšega opisa). Pohvaliti velja predvsem navezavo teorij vrednotenja prostora na sodobne globalizacijske trende (uporabi Manuela Castellsa, Neila Brennerja, Chrisa Jensena Butlerja itn.), ki jih ustrezno aplicira na aktualna dogajanja v slovenski družbi. Tu gre iskati tisti konceptualni presežek, ki knjigo bogati in jo postavlja med boljše slovenske knjige s to tematiko. Kljub dejstvu, da študija ne ponuja nekih konsistentnih zaključkov in ugotovitev, saj je dinamika sprememb enostavno prekompleksna, da bi bilo mogoče izdelati popolno analizo stanja v prostoru ali postaviti stabilno časovno projekcijo, je njen prispevek k boljšemu razumevanju sodobnih prostorskih sprememb nedvomno koristen in uporaben. Gre za knjigo, ki ni zanimiva le za družboslovce, temveč je zaradi svoje raznovrstnosti primerna tudi za ekonomiste, urbaniste in arhitekte.

Sergej FLERE

Max Kaase in Kenneth Newton

Zaupanje v vlado

Niko Toš

Zaupanje Slovencev v demokratični sistem

Ljubljana (Liberalna akademija in knjižnica FDV), 1999, str. 362.

Izkustveno družboslovje, povezano z anketnim raziskovanjem, je v novejšem času soočeno z izzivi, ki jim je težko kos. Prihaja do različnih oblik tehničnega izpopolnjevanja anketnega raziskovanja in zlasti do mednarodnega povezovanja raziskovalne dejavnosti, kar pripelje do primerjalnega anketiranja, hkrati pa v Evropi prihaja do združevanja, zlasti v okvirih Evropske unije, kar terja dvojno raziskovanje: na ravni nacionalnih vzorcev in na ravni "Evrope." Avtorja Kaase in Newton sta se spopadla s temi izzivi, zlasti kar zadeva vprašanja, ki se nanašajo na legitimnost politične oblasti, zaupanja vanjo itd. Morda nam več kot ugotovitve o zaupanju v oblast povedo ugotovitve o tem, koliko narodi EU zaupajo drug drugemu: bogat nabor izsledkov avtorja strneta v en sam kazalec, ki kaže postopno povečanje zaupanja: od 1,55 v l. 1976 na 1,75 petnajst let kasneje (str. 156). Tendenca je pozitivna in kaže na postopno integracijo. Težave današnjih družboslovcev se kažejo zlasti pri pojasnjevanju podatkov, ki se nanašajo na isto vprašanje, prihajajo pa iz različnih držav in okolij, kjer se lahko pojavijo v popolnoma različnih okoliščinah. Kako si razlagati zahteve, da se troši za kulturo več ali manj v posameznih državah EU (112). Kaj pomeni, da je l. 1985 36% Nemcev zagovarjalo več sredstev za kulturo, pet let kasneje pa celo vsak drugi? Zakaj je ta številka v Avstriji veliko nižja? To tolmačenje predpostavlja poznavanje kulturne politike in kulturne situacije v vsaki od njih in v vsakem trenutku zbiranja podatkov (kadar lahko situacijske okoliščine vplivajo na izsledke).

Hkrati pa nam avtorja predstavi obravnavo političnega življenja, kakor jo dojemajo današnji evropski politologi. Večina teorij o spremembah v političnem življenju postmodernega časa je sociološkega porekla. Družbeni dejavniki naj bi pojasnili, zakaj se npr.

ljudje manj zanimajo za politiko. Tako dobimo knjigo, ki se nanaša na veliko število empiričnih zaznav in indikatorjev in veliko število pojmov in teorij, ki se v politologiji pojavljajo, vključno z Inglehartovim postmaterializmom, Huntingtonovimi civilizacijami in njihovim usodnim bojem, Fukuyamovo zmago liberalizma in koncem zgodovine, pa tudi starejše teorije kot Lipsetov "politični človek".

Morda je najpomembnejše razmišljanje, ki se nanaša na trdnost in prihodnost demokracije na zahodu. Ali je ta zagotovljena? Čeprav institucionalno zadeve izgledajo nevprašljive, pa tudi legitimnost ni hudo vprašljiva, se vsiljujejo dvomi (193, 197). Nanašajo se na nezadostno reprodukcijo prebivalstva na zahodu, ki pravzaprav kaže na krizo civilizacije. Drugi dvomi izhajajo iz nezadostnega zanimanja ljudi za politično udeležbo in iz individualizma, ki pomeni izoliranost posameznika in odsotnost pripravljenosti za solidarnost in žrtvovanje. Družba je postala družba v Toenniesovem pomenu (*gesellschaft*, ni naključno, da so Američani to prevedli kot "združenje", *association*), skupnost, *gemeinschaft* pa izginja. Tudi dejstvo, da je komunizem izginil pomeni, da je zahodna civilizacija izgubila tekmece, izzivalca. To tudi lahko pelje k njeneu nadaljnjemu mehkuženju.

Vendar v knjigi s takšnim naslovom in ciljem manjkata dve vrsti odgovorov: prvič, ali še kakšen sociopsihološki dejavnik lahko pojasni politično vedenje Evropejcev: kako delujejo spol, izobrazba, razredni položaj itd. Ali je res prišlo do *the death of class* (avtorja sicer omenjata Pakulskega in Waltersa, vendar se v zadevo ne spuščata). Drugi niz odgovorov, ki manjka, se nanaša na tipologijo: ali obstajajo tipi političnih orientacij in političnih osebkov: ali se oblikujejo volivci, ki so hkrati usmerjeni k določeni strani, k nekim političnim in nepolitičnim gibanjem, imajo praviloma določene psihološke in družbene lastnosti, praviloma kažejo določeno orientacijo do religije. Ali pa smo zares soočeni z nekim postmodernističnim "kolažem" ali "patchworkom," kar bi ustežalo tezi *the death of class*.

Prispevek dr. Toša presega v tem smislu knjigo Kaasa in Newtona, ki je sicer bolj am-

biciozna, vendar manj zaokrožena. Avtor dopolnjuje prvi prispevek z umeščanjem Slovenije tako v srednje-vzhodno evropske države kot v zahodnoevropske. Glede na kritično vprašanje zaupanja in legitimnosti oblasti, opredeljenosti za demokracijo, avtor ugotavlja, da se Slovenija nahaja med zahodnoevropskimi in srednje/vzhodnoevropskimi državami. Vendar kaže, da niti v Sloveniji, še manj pa drugod v srednji in vzhodni Evropi, ni moč trditi, da je demokracija zagotovljena, da nedemokratske rešitve niso možne. Niti je institucionalni sistem stabiliziran niti je njegova legitimnost gotova, zanesljiva. V Sloveniji bi 19% izprašancev podprlo ali zelo podprlo ukinitve parlamenta in političnih strank, kar je več kot na Češkem, v Romuniji in na Hrvaškem. Je pa veliko manj kot v Belorusiji (40%) in Ukrajini, kjer je to večinsko mnenje (61%). Morda je to bolj veljaven kazalec trdnosti demokratskih ustanov kot izpraševanje o ugledu posameznih političnih ustanov. Frekvence stališč o ugledu so zanimive, ker so longitudinalne in nedvomno kažejo na to, da je cel institucionalni aranžma doživel l. 1995 svojo najnižjo točko od osamosvojitve. Od takrat se postopoma, po odtenkih, dviguje, vendar se ni približal osamosvojitveni ravni. No, morda nobena kvantitativna študija ne more izraziti gotovosti legitimnosti družbenih in zlasti političnih institucij. Bolj se pa približamo temu problemu po kvantitativni poti, če opazujemo zaupanje v institucije, kjer ima program SJM lepo tradicijo.

Sergej FLERE

P. Nolan in G. Lenski

Human Societies. An Introduction to Macrosociology

VIII. izdaja, New York (Mc Graw Hill College), str. 479

V slovenski sociologiji ima t.i. Haralambosov učbenik sociologije vidno mesto (Haralambos je izdal več različic z različnimi soavtorji, v slovenščino pa je pred kratkim prevedena IV. izdaja, ki jo je napisal skupaj z M. Holbornom). Ta učbenik je upravičeno